

Prof. dr PREDRAG J. MARKOVIĆ, naučni savetnik
Institut za savremenu istoriju
Beograd, Republika Srbija
predragjmarkovic@yahoo.com

UDK 001.811:930

MA LUKA FILIPOVIĆ, istraživač-pripravnik
Institut za savremenu istoriju
Beograd, Republika Srbija
filipovic.luka95@gmail.com

pregledni rad / review article
primljeno / received: 24. 3. 2021.
prihvaćeno / accepted: 19. 5. 2021.

<https://doi.org/10.29362/ist20veka.2021.2.mar.461-478>

KVANTIFIKACIJA REZULTATA U DRUŠTVENIM I HUMANISTIČKIM NAUKAMA – CITIRANOST KAO MERILO ISTORIOGRAFSKOG DOSTIGNUĆA U SLUČAJU INSTITUTA ZA SAVREMENU ISTORIJU

APSTRAKT: Novi globalni naučni i društveni trendovi stvorili su ili pak učinili vidljivijim mnoge lokalne fenomene u društvenim i humanističkim disciplinama i nametnuli nove probleme sistematizacije, evaluacije i kategorizacije rada društvenih i humanističkih naučnika. Problemi kvantifikacije naučnih rezultata, objektivnosti kriterijuma za merenje značaja naučnih istraživanja, metodoloških i tematskih imperativa globalnog intelektualnog tržišta i njihovih odnosa sa lokalnim kulturnim, naučnim i društveno-strukturalnim posebnostima, predstavljaju samo neke od aktuelnih problema sa kojima se suočava savremena nauka u epilogu istorijskih i društvenih procesa koji su obeležili prethodne decenije. Primenom metode studije slučaja ovaj rad ima cilj da pokuša da doprinese jasnijem sagledavanju, kontekstualizaciji, kao i razmatranju uzroka i posledica ovih fenomena na primeru Instituta za savremenu istoriju u Beogradu. Za potrebe statističkih analiza korišćeni su podaci iz bibliografija naučnih saradnika Instituta za savremenu istoriju, kao i podaci iz baze Web of Science (WOS).

KLJUČNE REČI: Humanističke nauke, istoriografija, scijentometrija, citiranost, metodologija, kvantitativna merenja, vidljivost naučnih publikacija, Web of Science

Velika je muka meriti doprinos u bilo kojoj nauci, a još je veća činiti to u humanističkim disciplinama. Kod nas se od uvođenja citiranosti kao jednog od kriterijuma za naučno vrednovanje, vode žestoke rasprave o tome ima li čitava ova metoda smisla. Nastojanje da se brojačano izmere svi naučni radovi

dovelo je do stvaranja čitave naučne discipline koja se zove scijentometrija. Ideju o indeksu citiranosti naučnih radova izneo je 1955. godine Judžin Garfild (Eugene Garfield). Iste godine Garfild je objavio i ideju o impakt faktoru. Impakt faktor je trebalo da popravi nedostatke merenja koje bi se zasnivalo samo na citiranosti i broju radova. Garfild je 1960. godine osnovao Institut za naučno informisanje (Institute for Scientific Information), koji je 1992. godine pripojen organizaciji Thomson Scientific & Healthcare (Thomson ISI), koja pripada korporaciji Tomson Rojters (Thomson Reuters). Scijentometrija, ili studije citata, danas ima sopstveno međunarodno udruženje – International Society of Scientometrics and Informetrics (ISSI), kao i usko specijalizovan časopis za ovu oblast – *Scientometrics*, koji postoji od 1978. godine.¹

Čitava ideja o statističkom merenju naučnih rezultata, pogotovo onih u društveno-humanističkim naukama, doživela je kritike širom sveta. Kod nas su najobuhvatnije kritičke radove o ovoj metodi napisali etnolozi Ivan Kovačević i Miloš Milenković.² Prigovori statističkom merenju naučnih rezultata su brojni. Recimo, metod se predstavlja kao politički neutralan, a zapravo sadrži ideološku podlogu. Ili, radovi u društveno-humanističkim naukama se pišu za domaću, često vannaučnu javnost.³ Prva kritika ukazuje na imperativne neoliberalizma, globalno dominantne društvene i političke ideologije, koji nameću fragmentizaciju, hiperprodukciju i sistematizaciju naučnih rezultata na osnovu kvantifikacije, ne postavljajući pritom pitanja o tome da li su ovakvi kriterijumi primenljivi na lokalnom nivou, da li autori i lokalne naučno-istraživačke institucije imaju materijalne uslove koji su potrebni za učešće u ovakvoj „utakmici“, kao i da li su posledično stvorene hijerarhije naučnih radnika i njihovih institucija bazirane na principima meritokratije i jednakih šansi. Druga kritika ukazuje na činjenicu da je gotovo nemoguće pomiriti navedene globalne imperativne vrednovanja rezultata rada društvenih i humanističkih naučnika i potrebe lokalne naučne i, naročito, šire društvene zajednice. Nameće se, dakle, pitanje da li intelektualni radnici sa „periferija“ globalnog sistema vrednovanja naučnih rezultata, planirajući svoj rad u skladu sa etičkim principima službe i potrebama svog društva, zapravo direktno intenziviraju svoju „nevidljivost“ u hijerarhijama svetske intelektualne zajednice. Da i ne pominjemo da je u Srbiji merenje citatnosti kritikovano zbog sumnje na privatizovanje kriterijuma i korupciju.

¹ Ivana B. Gačanović, „Kultura revizije u nauci i visokom obrazovanju: slučaj Republike Srbije (2000–2010)“ (doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Odeljenje za etnologiju i antropologiju, 2014), 129–136.

² Ivan Kovačević, „Odnos države prema humanističkim naukama u Srbiji početkom XXI veka: Citatometrija kao pokušaj ubistva srpske antropologije“, *Etnoantropološki problemi*, br. 3, (2008); Ivan Kovačević, „Američki idol, jaranski princip i vrednovanje rezultata humanističkih nauka u Srbiji“, *Glasnik Etnografskog muzeja*, br. 73, (2009); Ivan Kovačević, „O ćurkama, pilićima i citatnim indeksima“, *Antropologija*, br. 8, (2009), 9; Miloš Milenković, „O brojanju i merenju (drugih) ljudi (za novac): Moralne/civilizacijske implikacije ukidanja društveno-humanističkih nauka u Srbiji putem scijentometrijske pseudonauke“, *Antropologija*, br. 8, (2009); Miloš Milenković, „*In the Name of Europe*“, *On the counterindications of social science and humanities research assessment criteria (in Serbia)* (Beograd: Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2020).

³ M. Milenković, „O brojanju i merenju...“, 34.

Treba se, između ostalog, podsetiti da su upravo sumnje na korupciju, preciznije rečeno, na „tezgarenje i burazerstvo“, doprinele promovisanju automatizacije i kvantifikacije, kao i pojavi ubeđenja da je bezrezervno prihvatanje imperativa „univerzalnih“ sistema vrednovanja jedino rešenje za ove probleme. Ubrzo se, međutim, ispostavilo da su upravo isti procesi birokratizacije, digitalizacije i „svođenja“ procesa vrednovanja naučnih rezultata na kvantitativne kriterijume poput citiranosti doprinele pojavi mnogih novih sumnji na mnogobrojne potencijalne zloupotrebe ovog procesa. Pojavile su se, uz to, i rasprave oko drugih negativnih pojava koje mogu nastati kao nužna posledica pomenutih procesa, kao što su hiperprodukcija i obaranje kvaliteta naučnih radova zarad produkcije kvantiteta.

Navedeni problemi uočeni su i u svetskoj akademskoj zajednici. U poslednjih 30 godina pojavili su se mnogi, često veoma anegdotalni, vidovi otpora i protesta protiv kvantifikovanja naučnih rezultata. Francuski intelektualci, primera radi, potpisivali su ime fiktivnog čoveka Kamila Nua (Camille Noûs) na svoje naučne radove – na kraju se ispostavilo da izvesni gospodin Nu (igra reči, Noûs je na francuskom jeziku prvo lice množine – mi) ima preko 200 radova na SCI listi koji obuhvataju naučne oblasti od nuklearne fizike do istorije književnosti, i da je po kriterijumu citiranosti ubedljivo prvi naučnik u Francuskoj.⁴ Takođe, devedesetih godina naučnu javnost u SAD i Velikoj Britaniji potresla je čuvena „afera Sokal“. Naime, američki fizičar Alan Sokal poslao je jednom od tada najprestižnijih postmodernističkih naučnih časopisa u anglosaksonskom svetu (*Social Text*) članak koji je gotovo ceo bio sastavljen od potpuno besmislenih i logički nepovezanih fraza, ali je implicirao da prati postmodernističke tendencije u globalnoj nauci kao i da autor podržava ideološke pozicije redakcije časopisa. Naravno, rad je prošao recenziju sa veoma afirmativnim kritikama i ubrzo je bio objavljen.⁵

Nakon toga, ljudi koji se bave scijentometrijom i administriranjem u nauci zaključili su da je potrebno dati smernice kako izbeći loše strane pukog kvantifikovanja naučnih radova. Oni su napisali „Lajdenski manifest“, objavljen u časopisu *Nature*. Primetili su da se metrika zloupotrebljava kako u vrednovanju univerziteta na raznim globalnim listama, tako i u vrednovanju rada pojedinih naučnika. Neophodno je uravnotežiti kvantitativna i kvalitativna merila. „Lajdenski manifest“ ima 10 principa. Miloš Milenković je u svojoj knjizi razmatrao kako se iskustva srpskih naučnika uklapaju u tih 10 principa. Evo kako to izgleda:

1. „Kvantitativnu evaluaciju bi trebalo da podrži kvalitativna procena stručnjaka“. U Srbiji je kvalitativna procena bila uglavnom fakultativni dodatak.
2. „Meriti performansu u skladu sa istraživačkom misijom institucije, grupe istraživača ili pojedinaca“. Srpski sistem se sveo na brojanje i sabiranje bo-

⁴ Cathleen O’Grady, “Who is Camille Noûs, the fictitious French researcher with 200 papers?”, *Science*, 16. 3. 2021. <https://www.sciencemag.org/news/2021/03/who-camille-no-s-fictitious-french-researcher-nearly-200-papers>.

⁵ Ben Goldacre, “The Sokal Affair”, *The Guardian*, 5. 6. 2003, 21. <https://www.theguardian.com/science/2003/jun/05/badscience.research>.

- dova, pri čemu se nije vodilo računa o specifičnom profilu institucija i istraživača, posebno u društvenim i humanističkim naukama.
3. „Štititi izvrsnost lokalno značajnih istraživanja“. Ako se kao izvrsni označe samo rezultati u stranim/međunarodnim časopisima, ništa što je važno na lokalnom, nacionalnom ili regionalnom planu ne može se smatrati izvrsnim rezultatom. Mnogi naučnici, posebno iz oblasti istorije, kulture i jezika, smatraju da je ovakva politika autokolonijalna.
 4. „Učiniti da sakupljanje podataka i proces njihove analize budu vidljivi i jednostavni“. U Srbiji je vrednovanje bilo zamršeno i nejasno.
 5. „Omogućiti onima koji su vrednovani da provere podatke i analize“. U Srbiji su se istraživači često osećali isključeni iz svih tih procesa.
 6. „Voditi računa o različitim praksama, objavljivanja i citiranja“. To se posebno odnosi na razliku između prirodnih, medicinskih i tehničkih nauka sa jedne, i društvenih i humanističkih nauka sa druge strane. U Srbiji se nije vodilo računa o drugačijem načinu pisanja i citiranja.
 7. „Zasnivati vrednovanje istraživača na kvalitativnoj proceni njihovog celokupnog opusa“. U Srbiji su podaci o stručnosti pojedinaca, iskustvu, akademskoj aktivnosti i društvenom uticaju smatrani drugorazrednim. Zato su oni istraživači koji su se prilagođavali teoretskom, metodološkom ili političkom ukusu stranih izdavača ili recenzenata bolje vrednovani od drugih istraživača koji se možda jedini bave nekim temama značajnim na lokalnom ili nacionalnom nivou.
 8. „Izbegavati neutemeljenu konkretnost i lažnu preciznost“. Čitav ovaj sistem vrednovanja nameće staromodan pozitivistički, empiricistički i kvazi naučni stil.
 9. „Prepoznati sistemski uticaj procenjivanja i indikatora“. Mišljenja i interesi pojedinih grupa su nametnuti kao opšti kriterijum, koji menja ceo sistem.
 10. „Redovno nadzirati i usavršavati indikatore“. Ovde su pravljene greške na štetu društvenih i humanističkih nauka. Na primer, 2016. godine za procenu naučnih kategorija nisu razmatrana poglavlja u međunarodnim zbornicima, jer se zaključilo da je bilo previše ovakvih radova u DH naukama.

Nijedan bibliometrijski metod ne rešava najveći problem društveno-humanističkih nauka – kako povezati merljivost akademske izvrsnosti sa regionalnim, nacionalnim ili društvenim značajem. Teme od lokalnog, nacionalnog i društvenog značaja, koje kod nas predstavljaju primarni fokus najvećeg broja objavljenih dela iz oblasti društvenih i humanističkih nauka, često ostaju potpuno nevidljive globalnoj naučnoj javnosti. Ovaj problem zahteva novi pristup – ne poboljšavanje analiza zasnovanih na kvantitativnim merenjima, već preusmeravanje istraživačke politike na društvenu ulogu i kulturne funkcije društveno-humanističkih nauka. Koje su to kulturne funkcije i društvena uloga ovih nauka definisano je u dokumentima različitih međunarodnih institucija, kao što su UNESCO, Savet Evrope, Evropska fondacija za nauku, kao i akademija vodećih evropskih država.⁶

⁶ M. Milenković, “In the Name of Europe”, 55–59.

Uprkos svim manama kvantitativnog merenja, treba videti kako ono može da se izvrši i kakve su koristi i štete od tog načina procene naučnog rada. Do sada kod nas nije napravljen pokušaj da se naučna proizvodnja čitave jedne institucije prouči kroz prizmu citiranosti. Kao primer takve prakse, ovaj rad ima za nameru da ispita citiranost naučne produkcije Instituta za savremenu istoriju (ISI) i istraži koji su radovi saradnika ISI najviše navođeni. Zaključci ovog rada mogu dvojako da posluže. Mogu se koristiti za kritiku čitavog sistema merenja citiranosti kao potvrde naučnih dostignuća. Isto tako, rad bi mogao da ukaže i na to koje teme i pristupi vode ka većoj citiranosti. Početna pretpostavka je da velika citiranost ne može da se automatski posmatra kao merilo uspešnosti nekog rada. Ipak, citiranost ne treba potpuno zanemariti.

Metodologija

Prilikom istraživanja korišćena je bibliografija citiranih radova saradnika Instituta za savremenu istoriju koju radi Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“. Ova biblioteka je ovlašćena ustanova za tu vrstu poslova. Pregledi citiranih i citirajućih radova Univerzitetske biblioteke „Svetozar Marković“ zvanično se koriste na svim konkursima, kao i prilikom izbora u sva akademska zvanja. Bibliografije citiranih radova, odnosno pregledi citiranih i citirajućih radova određenih autora izrađuju se isključivo na osnovu baze podataka Web of Science, koja objedinjuje tri osnovna citatna indeksa (Science Citation Index, Social Sciences Citation Index i Arts and Humanities Citation Index), čemu su dodate i dve serije saopštenja sa konferencija. Citiranost se izrađuje prema bibliografijama korisnika i u bazi se pretražuje svaka pojedinačna referenca prema prvom autoru i preko kriterijuma „Cited reference search“. Pretraga podrazumeva odvajanje autocitata, odnosno preuzimanje citata koji obuhvataju heterocitate i kocitate.⁷

Baza Web of Science sadrži približno 12.000 vodećih međunarodnih časopisa, od kojih najveći broj obuhvata časopise iz prirodnih i tehničkih nauka (Science Citation Index – SCI), znatno manje iz društvenih (Social Sciences Citation Index – SSCI) i još manje iz humanističkih (Arts and Humanities Citation Index – AHCI). Prema nekim procenama, u svetu se godišnje objavi oko 120.000 naučnih časopisa, tako da je jasno koliko je ova baza restriktivna, jer obuhvata svega oko 10% ukupne svetske produkcije. Stela Filipi Matutinović je u svom priručniku *Naučne informacije u Srbiji* govorila o strukturi i obimu baze, kao i o promenama imena i vlasnika (od pre nekoliko godina baza stoji pod logom kompanije Clarivate Analytics).⁸

Broj časopisa koje sadrži Web of Science praktično ostaje nepromenljiv (konkurentna baza Scopus, izdavača Elsevier, sadrži gotovo duplo veći broj

⁷ Intervju sa Draganom Stolić, Odeljenje za naučne informacije i edukaciju Univerzitetske biblioteke „Svetozar Marković“, Srbija, Beograd, 20. 10. 2020.

⁸ Stela Filipi Matutinović, „Naučne informacije u Srbiji – protok, dostupnost, vrednovanje“ (internet izdanje, Biblioteka „Svetozar Marković“, Beograd, 2013). <https://kobson.nb.rs/upload/documents/oNamaPredavanja/PR2013TekstZaDoktorante.pdf>

časopisa), jer se zastupa stanovište o očuvanju kvaliteta. Svake godine približno 2.000 časopisa aplicira za pristup bazi, ali svega oko 10% zaista bude i „primljeno“.⁹ Referisanje u bazi Web of Science ne znači odmah i dobijanje impakt faktora. Brojna vrednost impakt faktora dobija se tako što se broj citata za poslednje dve godine podeli brojem radova objavljenih u toku te dve godine. Dakle, časopis mora da bude referisan (vidljiv) dve godine, kako bi treće godine mogao da bude izračunat impakt faktor ili faktor uticajnosti. Upravo na osnovu ovog bibliometrijskog indikatora, koji je prvi put objavljen 70-ih godina prošlog veka, formira se SCI odnosno SSCI lista. SCI, odnosno Science Citation Index je lista vodećih časopisa prema faktoru uticajnosti (impakt faktoru) koju na osnovu zbira više lista za različite naučne discipline formira kompanija Tomson Rojters (Thomson Reuters). Impakt faktor je predmet velikog osporavanja, ali nijedan drugi kriterijum rangiranja časopisa nije uspeo adekvatno da ga zameni.

Postoje veliki problemi sa svim međunarodnim listama časopisa. Na neke od njih je ukazao Zoran Janjetović. Prvi problem je da čak i dobri časopisi mogu da naprave grešku u izboru članaka koje objavljuju, jer njihovi recenzenti nisu dovoljno upoznati sa lokalnim temama. Ovakvi radovi dalje zagađuju akademski prostor, jer se i pored niskog kvaliteta citiraju samo zbog ugleda časopisa u kome su objavljeni. Drugi problem su „predatorski“ časopisi, koji za novčanu nadoknadu objavljuju bilo šta. Neki od takvih časopisa su dospeli i na zvaničnu listu Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije.¹⁰

Poseban problem čitave ove baze jeste u tome što je „naklonjenija“ prirodnim naukama. Najzad, reč je o bazi časopisa koji se smatraju glavnim nosiocima informacija upravo u biomedicinskim i drugim srodnim naukama, dok ostale oblasti, kao što su društveno-humanističke nauke, čiji je glavni nosilac informacija monografska publikacija, iz tog razloga dodatno dolaze u nepovoljniji položaj. Istina je da taj nedostatak nadomešćuje donekle Book Citation Index istog proizvođača. Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, međutim, nema pristup ovoj bazi, što je dodatan pokazatelj zanemarivanja društveno-humanističkih nauka u domaćoj naučnoj politici.

Nema dovoljno drugih baza prilagođenih potrebama društveno-humanističkih nauka, a u stvari i potrebama našeg društva. Istina je da postoje dva dodatna izvora koje naučnici u Srbiji koriste: Srpski citatni indeks (kontrolisan i pouzdan, ali ograničen na nacionalne naučne časopise) i Google Scholar (obebeđuje veliki broj informacija, ali je, kao pretraživač, nedovoljno kontrolisan). Najzad, veliki broj autora koristi i primarne izvore, odnosno lični uvid u publikacije u kojima su citirani, a na osnovu sopstvenih saznanja i kontakata, pa su nepoklapanja očigledna.¹¹

⁹ O procesu evaluacije videti: <https://clarivate.com/webofsciencegroup/journal-evaluation-process-and-selection-criteria/>

¹⁰ Zoran Janjetović, “On Lists, Indexes and quality: Is There a Connection”, *Токони учопује*, бр. 3, (2020), 194.

¹¹ Navedeni intervju sa Draganom Stolić.

Postoje još neke nepreciznosti u načinu na koji se broje citati. Recimo, u CIP-u se kod prevoda navode i ime autora knjige, i ime prevodioca, i ime pisca predgovora. Kada se negde u literaturi navede cela knjiga, pojavljuje se i ime pisca predgovora (ili pogovora) i prevodioca.¹²

Da bismo učinili jasnijom navedenu problematiku primenili smo metodu studije slučaja, u nadi da će prezentovani rezultati sami po sebi najbolje demonstrirati manifestacije novih fenomena koji se mogu uočiti u doba scijentometrije i kvantifikacije. Studija slučaja bazirana je na produkciji Instituta za savremenu istoriju.

Tabela 1: Prikaz objavljenih i citiranih (baza podataka Web of Science) publikacija saradnika ISI prema jeziku na kojem su objavljene

	Kategorija publikacije												Ukupno
	Monografija				Poglavlje u monografiji ili članak u tematskom zborniku				Članak u časopisu				
	Srpski	Engleski	Ostali jezici	Ukupno	Srpski	Engleski	Ostali jezici	Ukupno	Srpski	Engleski	Ostali jezici	Ukupno	
Broj objavljenih publikacija	223	16	5	244	457	76	52	585	531	45	21	597	1.426
Broj citiranih publikacija	48	7	1	56	38	23	15	76	29	7	–	36	168
Broj citata	81	10	1	92	60	126	41	227	39	11	–	50	369
Udeo citiranih u odnosu na objavljene publikacije prema jeziku na kojem su napisane (%)	21,52	43,75	20,00		8,31	30,26	28,85		5,46	15,55	0,00		
Udeo citiranih publikacija prema jeziku na kojem su napisane u odnosu na ukupan broj objavljenih publikacija određene kategorije (%)	19,67	2,87	0,41	22,95	6,49	3,93	2,56	12,99	4,86	1,17	0,00	6,03	

¹² Takav slučaj je sa pogovorima koje je Ranka Gašić pisala u prevodima knjiga Mari Žanin Čalić. Svaki put kada je citirana knjiga M. Ž. Čalić nabrojani su i predgovori Ranke Gašić. To su tekstovi „Kontroverze srpskog puta u Modernu“, u: Mari Žanin Čalić, *Socijalna istorija Srbije 1815–1941* (Beograd: Clio, 2004), 568–572; „Zajednica južnoslovenskih naroda kao istorijska pojava 20. veka“ u: Mari Žanin Čalić, *Istorija Jugoslavije u 20. veku* (Beograd: Clio, 2020), 477–483.

Udeo citiranih publikacija prema jeziku na kojem su napisane u odnosu na ukupan broj objavljenih publikacija (%)	3,36	0,49	0,07	3,93	2,66	1,61	1,05	5,33	2,03	0,49	0,00	2,52	11,78
--	------	------	------	-------------	------	------	------	-------------	------	------	------	-------------	--------------

Institut za savremenu istoriju je pogodan za studiju slučaja zato što su njegovi saradnici verovatno nacionalni rekorderi po objavljivanju svih vrsta radova. Jedan autor, Bojan Dimitrijević, do kraja 2019. godine objavio je 73 knjige. Ima još nekoliko institutskih saradnika koji su objavili više desetina knjiga, pre svih Kosta Nikolić.

Naučni radnici Instituta za savremenu istoriju do kraja 2019. godine objavili su 1.426 publikacija, od čega monografska dela čine čak 244 publikacije. Pored toga, objavljeno je 585 radova u tematskim zbornicima i poglavlja u monografijama, kao i 597 članaka u naučnim časopisima. Navedeni rezultati pokazuju da je Institut za savremenu istoriju jedna od najproduktivnijih naučno-istraživačkih institucija u Srbiji. Interesantno je, međutim, da je od objavljenih 1.426 publikacija citirano samo 168 publikacija, ukupno 369 puta.

Na sledećoj tabeli prikazujemo broj i procenat citiranih publikacija saradnika ISI u odnosu na ukupan broj objavljenih radova. Razdvojili smo publikacije na tri kategorije: monografije, poglavlja u monografijama i zbornicima i članci u časopisima.

Publikacije se prema broju citata mogu podeliti na više grupa. Više od 10 puta je navedeno samo pet publikacija. Više od pet puta je navedeno šest publikacija. Pritom, manje od tri puta je citirano 133 od ukupno 168 citiranih publikacija.

Tabela 2: Prikaz objavljenih i citiranih (baza podataka Web of Science) publikacija saradnika ISI

Kategorije publikacija	Broj objavljenih publikacija po kategorijama	Broj citiranih publikacija po klasama raspodele					Broj citata po klasama raspodele					Udeo citiranih u odnosu na objavljene publikacije	Udeo citiranih publikacija po kategorijama u odnosu na ukupan broj objavljenih publikacija
		> 10	6–10	3–5	< 3	Ukupno	> 10	6–10	2–5	< 2	Ukupno		
Monografije	244	–	1	15	40	56	–	8	44	40	92	22,95%	3,93%

Poglavlje u monografiji ili članak u tematskom zborniku	585	5	5	27	39	76	71	39	78	39	227	12,99%	5,33%
Članak u časopisu	597	–	–	8	28	36	–	–	22	28	50	6,03%	2,52%
Ukupno	1426	5	6	24	133	168	71	47	144	107	369		11,78%

Tabela 3: Najčešće citirane publikacije saradnika ISI (tri ili više citata)

Redni broj	Oznaka u bazi podataka Web of Science i kompletan naziv reference			
		> 10	6–10	3–5
1	Stanislav Sretenović, Arthan Puto, “The Leader Cults in the Western Balkans (1945–90): Josip Broz Tito and Enver Hoxha” ¹³	18		
2	Predrag J. Marković, Luci Nita, “Events and Sites of Difference: Mark-ing Self and Other in Kosovo” ¹⁴	15		
3	Vladimir Petrović, Dragomir Bondžić, “Yugoslavia III (Serbia), Main Eugenicists and Key Texts” ¹⁵	14		
4	Predrag J. Marković, “Developments in Serbian Historiography since 1989” (co-author with M. Ković and N. Milićević) ¹⁶	13		
5	Ranka Gašić, „Zajednica južnoslovenskih naroda kao istorijska pojava 20. veka“ ¹⁷	11		
6	Predrag J. Marković, “Where Have All the Flowers Gone? – Yugoslav Culture in the 1970s Between Liberalisation/Westernisation and Dogmatisation” ¹⁸		10	
7	Predrag J. Marković, <i>Dictionary of Medical Biography</i> , seven entries. ¹⁹		9	
8	Предраг Ј. Марковић, <i>Београд између Истока и Запада 1948–1965</i> . ²⁰		8	

¹³ Stanislav Sretenović, Arthan Puto, “The Leader Cults in the Western Balkans (1945–90): Josip Broz Tito and Enver Hoxha”, in: *The Leader Cult in Communist Dictatorships. Stalin and Eastern Block*, edited by B. Apor, J. Berends, P. Johns, E. A. Rees (London: Palgrave Mc Millan, 2004), 208–223.

¹⁴ Predrag J. Marković, Nita Luci, “Events and Sites of Difference: Marking Self and Other in Kosovo”, in: *Media Discourse and the Yugoslav Conflicts. Representations of Self and Other*, edited by P. Kolsto (Farnham-Burlington: Ashgate, 2009), 83–104.

¹⁵ Vladimir Petrović, Dragomir Bondžić, “Yugoslavia III (Serbia), Main Eugenicists and Key Texts”, in: *The History of East-Central European Eugenics, 1900–1945. Sources and Commentaries*, edited by Marius Turda (London, New York: Bloomsbury, 2015), 484–509.

¹⁶ Predrag J. Marković, M. Ković, N. Milićević, “Developments in Serbian Historiography since 1989”, in: *(Re)Writing History – Historiography in Southeast Europe after Socialism*, edited by Ulf Brunnbauer (Muenster: Lit Verlag, 2004), 277–316.

¹⁷ R. Gašić, „Zajednica južnoslovenskih naroda kao istorijska pojava 20. veka“.

¹⁸ Predrag J. Marković, “Where Have All the Flowers Gone? – Yugoslav Culture in the 1970s between Liberalisation/Westernisation and Dogmatisation”, in: *The Crisis of Socialist Modernity. The Soviet Union and Yugoslavia in 1970s*, edited by Marie-Janine Calic, Dietmar Neutatz, Julia Obertreis (Goettingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 2011), 118–133.

¹⁹ Predrag J. Marković, Jelena Jovanović Simić in: *Dictionary of Medical Biography*, edited by W. F. Bynum and Helen Bynum (Westport-London: Greenwood Press, 2007).

9	Vladimir Petrović, "Serbian Political Elites and the Vance-Owen Peace Plan: ICTY Documents as Sources" ²¹		8	
10	Predrag J. Marković, "The Case of Vukovar: A Comparative Analysis of Reports on Trials for War Crimes Committed in Vukovar in 1991 in the Hague and Belgrade" ²²		6	
11	Vladimir Petrović, "Les historiens comme témoins experts au Tribunal Pénal International pour l'ex Yougoslavie" ²³		6	
12	Predrag J. Marković, "Wahrheit und Erinnerung an die Arbeit im sozialistischen Jugoslawien-Zwischen Kritik und Märchen vom Schlaraffenland?" ²⁴			5
13	Vladimir Petrović, "A Crack in the Wall of Denial. Scorpion Footage in and out of the Courtroom" ²⁵			5
14	Ivana Dobrivojević Tomić, <i>Državna represija u doba diktature kralja Aleksandra (1929–1935)</i> ²⁶			5
15	Ivana Dobrivojević Tomić, „U potrazi za blagostanjem. Odlazak jugoslovenskih državljana na rad u zemlje zapadne Evrope“ ²⁷			5
16	Ranka Gašić, "Das serbische Pressewesen" ²⁸			5
17	Predrag J. Marković, <i>Beograd i Evropa 1918–1941.</i> ²⁹			5
18	Predrag J. Marković, "Der Sozialismus un seine sieben „S“-Werte der Nostalgie" ³⁰			5

²⁰ Predrag J. Marković, *Beograd između Istoka i Zapada 1948–1965* (Beograd: Službeni list SR Jugoslavije, 1996), 547.

²¹ Vladimir Petrović, "Serbian Political Elites and the Vance-Owen Peace Plan: ICTY Documents as Sources", in: *Debating the End of Yugoslavia*, edited by Florian Bieber (London: Ashgate, 2014), 191–210.

²² Predrag J. Marković, Katarina Subašić, "The Case of Vukovar: A Comparative Analysis of Reports on Trials for War Crimes Committed in Vukovar in 1991 in the Hague and Belgrade", in: *Media and National Ideologies: Analysis and Reporting on War Crime Trials in the Former Yugoslavia*, edited by A. Džihana (Sarajevo: Medija Centar, 2011), 79–116.

²³ Vladimir Petrović, "Les historiens comme témoins experts au Tribunal Pénal International pour l'ex Yougoslavie", in: *Peines de guerre, La justice pénale internationale et l'ex-Yougoslavie*, edited by Isabelle Delpla, Magali Bessone (Paris: EHES, 2010), 119–134.

²⁴ Predrag J. Marković, "Wahrheit und Erinnerung an die Arbeit im sozialistischen Jugoslawien-Zwischen Kritik und Märchen vom Schlaraffenland?", in: *Arbeit im Sozialismus – Arbeit im Postsozialismus*, edited by K. Roth (Muenster: Litt Verlag, 2004) 259–271.

²⁵ Vladimir Petrović, "A Crack in the Wall of Denial. Scorpion Footage in and out of the Courtroom", in: *Narratives of Justice in and Out of the Courtroom*, edited by Dubravka Zarkov, Marlies Glasius (New York: Springer, 2014) 89–110.

²⁶ Ivana Dobrivojević Tomić, *Državna represija u doba diktature kralja Aleksandra (1929–1935)* (Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2006).

²⁷ Ivana Dobrivojević Tomić, „U potrazi za blagostanjem. Odlazak jugoslovenskih državljana na rad u zemlje zapadne Evrope“, *Istorija 20. veka*, br. 2, (2007), 89–100.

²⁸ Ranka Gašić, "Das serbische Pressewesen", in: *Die Habsburgermonarchie 1848–1918, Bd.VIII: Politische Öffentlichkeit und Zivilgesellschaft, 2.Teilband: Die Presse als Faktor der politischen Mobilisierung* (Hrsg. von Helmut Rumpler und Peter Urbanitsch, i.A. der Kommission fuer die Geschichte der Habsburgermonarchie), (Wien :Verlag der Oesterreichischen Akademie der Wissenschaften, 2006), 2177–2202.

²⁹ Predrag J. Marković, *Beograd i Evropa 1918–1941 – Evropski uticaji na modernizaciju Beograda* (Beograd: Savremena administracija, 1992).

19	Bojan Dimitrijević, Dragan Bogetić, <i>Tršćanska kriza 1945–1954</i> . ³¹			4
20	Ranka Gašić, „Kontroverze srpskog puta u Modernu“ ³²			4
21	Vladimir Petrović, <i>Jugoslavija stupa na Bliski istok. Stvaranje jugoslovenske bliskoistočne politike 1946–1956</i> . ³³			4
22	Stanislav Sretenović, “French cultural diplomacy in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians in the 1920’s” ³⁴			4
23	Stanislav Sretenović, “French Diplomacy and the Road to the Osimo Agreements” ³⁵			4
24	Jovana Mihajlović Trbovc, Vladimir Petrović, “The Impact of the ICTY on Democratisation in the Yugoslav Successor States” ³⁶			4
25	Ivana Dobrivojević Tomić, <i>Selo i grad. Transformacija agrarnog društva Srbije 1945–1955</i> . ³⁷			3
26	Ranka Gašić, “Students from Belgrade in Britain and Germany. A Case Study of Cross-Border University Education and the Elite Formation in Interwar Belgrade 1918–1941” ³⁸			3
27	Predrag J. Marković, “Verloren in Transmigration? Der Einfluss der serbischen „Gastarbeiter“ auf das Alltagsleben in Serbien” ³⁹			3
28	Коста Николић, <i>Прошлост без историје. Полемике у југословенској историографији 1961–1991</i> . ⁴⁰			3

³⁰ Predrag J. Marković, “Der Sozialismus un seine sieben „S“-Werte der Nostalgie”, in: *Zwischen Amnesie und Nostalgie. Die Erinnerung an den Kommunismus in Südosteuropa*, edited by U. Brunnbauer, S. Troebst (Köln–Weimar–Wien: Böhlau Verlag, 2007), 153–164.

³¹ Bojan Dimitrijević, Dragan Bogetić, *Tršćanska kriza 1945–1954* (Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2009).

³² R. Gašić, „Kontroverze srpskog puta u Modernu“.

³³ Vladimir Petrović, *Jugoslavija stupa na Bliski istok. Stvaranje jugoslovenske bliskoistočne politike 1946–1956*. (Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2007).

³⁴ Stanislav Sretenović, “French cultural diplomacy in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians in the 1920’s”, *European Review of History*, vol. 16, no. 1, (2009), 33–47.

³⁵ Stanislav Sretenović, “French Diplomacy and the Road to the Osimo Agreements”, in: *Italy and Tito’s Yugoslavia in the Age of International Détente*, edited by Massimo Bucarelli, Luca Micheletta, Luciano Monzali, Luca Riccardi, International Issues, vol. 38 (Bruxelles: Peter Lang, 2015), 49–74.

³⁶ Jovana Mihajlović Trbovc, Vladimir Petrović, “The Impact of the ICTY on Democratisation in the Yugoslav Successor States”, in: *Building Democracy in Yugoslav Successor States*, edited by Sabrina Ramet (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 135–162.

³⁷ Ivana Dobrivojević Tomić, *Selo i grad. Transformacija agrarnog društva Srbije 1945–1955* (Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2013).

³⁸ Ranka Gašić, “Students from Belgrade in Britain and Germany. A Case Study of Cross-Border University Education and the Elite Formation in Interwar Belgrade 1918–1941”, in: *Universities and Elite Formation in Central, Eastern and South Eastern Europe*, edited by Florian Bieber, Harald Heppner (Graz: 2015), 77–93.

³⁹ Predrag J. Marković, “Verloren in Transmigration? Der Einfluss der serbischen „Gastarbeiter“ auf das Alltagsleben in Serbien”, in: *Arbeitswelt-Lebenswelt: Facetten einer spannungsreichen Beziehung in oestlichen Europa*, edited by Klaus Roth (Muenster: Litt Verlag, 2006), 239–256.

29	Vladimir Petrović, "Slobodan Milosevic in The Hague: Failed success of a historical trial" ⁴¹			3
30	Danilo Šarenac, <i>Top, vojnik i sećanje. Srbija i Prvi svetski rat</i> ⁴²			3
31	Stanislav Sretenović, "Les enjeux politiques et mémoriels du soldat inconnu serbe" ⁴³			3
32	Stanislav Sretenović, "La mémoire serbe des guerres balkaniques au service de l'idéologie yougoslave, 1918–1991" ⁴⁴			3
33	Ivana Dobrivojević, Igor Duda, Ana Panić, Sabina Mihelj, <i>They never had it better? Modernization of everyday life in socialist Yugoslavia</i> ⁴⁵			3
34	Predrag J. Marković, „Izgubljeni u transmigraciji? Srpski gastarbajteri između svetova" ⁴⁶			3
35	Stanislav Sretenović, „Francija in ustanovitev Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev / La France et la fondation du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes" ⁴⁷			3

Ovi podaci mogu da se tumače na više načina. Moguće je brojati citiranost na pojedinim jezicima, po kategorijama publikacija i po temama.

Jezici

Ako bi se posmatrali svi citirani radovi, bez obzira na kategoriju, najviše su citirani radovi na srpskom. Očekivano, najbrojniji citati na stranim jezicima su na engleskom. Na ostalim jezicima broj citata je, na prvi pogled, daleko

⁴⁰ Коста Николић, *Прошлоост без историје. Полемике у југословенској историографији 1961–1991*. (Београд: Институт за савремену историју, 2003).

⁴¹ Vladimir Petrović, "Slobodan Milosevic in The Hague: Failed success of a historical trial", in: *Remembrance, History and Justice*, edited by Vladimir Tismaneanu, Iacob Bogdan (Budapest: CEU Press, 2015), 295–310.

⁴² Danilo Šarenac, *Top, vojnik i sećanje. Srbija i Prvi svetski rat* (Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2014).

⁴³ Stanislav Sretenović, "Les enjeux politiques et mémoriels du soldat inconnu serbe", in: *Les soldats inconnus de la Grande Guerre : la mort, le deuil, la mémoire*, edited by François Cochet, Jean-Noël Grandhomme (Paris, Berlin: Editions SOTECA 2012), 207–239.

⁴⁴ Stanislav Sretenović, "La mémoire serbe des guerres balkaniques au service de l'idéologie yougoslave, 1918–1991", in: *Les guerres balkaniques 1912–1913. Conflits, enjeux, mémoires*, edited by Catherine Horel, Enjeux internationaux, 31 (Bruxelles: Peter Lang, 2014), 303–324.

⁴⁵ Ivana Dobrivojević, Igor Duda, Ana Panić, Sabina Mihelj, *They never had it better? Modernization of everyday life in socialist Yugoslavia* (Beograd: Muzej Jugoslavije, 2014).

⁴⁶ Predrag J. Marković, „Izgubljeni u transmigraciji? Srpski gastarbajteri između svetova“, *Hereticus, Časopis za preispitivanje prošlosti*, VII, br. 4 (2009), 7–24.

⁴⁷ Stanislav Sretenović, „Francija in ustanovitev Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev / La France et la fondation du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes“, in: *Velikišpet in nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev / Les Cinq Grands et la création du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, Studia Diplomatica Slovenica, fontes 2*, edited by Andrej Rahten, Janez Šumrada (Ljubljana: Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Center za evropsko prihodnost, 2011), 15–51.

manji nego na engleskom. Stvar je skoro sasvim obrnuta kada broj citata doveđemo u vezu sa ukupnim brojem objavljenih radova. Kada broj citata podelimo sa brojem publikacija objavljenih na određenom jeziku, vidimo da su najčešće citirani radovi objavljeni na nemačkom. Na nemačkom je objavljeno 16 radova, od kojih je citirano 7, ukupno 22 puta. Na engleskom je objavljeno 137 radova. Od njih je citirano 37, ukupno 147 puta. Na francuskom je objavljeno 28 radova, od kojih je citirano 9, a broj citata je 19. Svaki rad objavljen na nemačkom je citiran u proseku 1,375 puta. Svaki rad na engleskom je naveden u proseku 1,072 puta. Na francuskom je svaki rad naveden u proseku 0,714 puta. Na svim drugim jezicima objavljena su 34 rada, koji nisu nijednom citirani. Kada saberećmo sve radove na stranim jezicima, dobijemo brojku od 215. Ukupno su citirani 189 puta. Svaki od tih radova je prosečno naveden 0,879 puta.

Sada dolazimo do porazne statistike vezane za radove na srpskom. Na srpskom je objavljeno 1.211 radova. Od njih je citirano 115, ukupno 180 puta. Prosečno je svaki rad na srpskom naveden 0,149 puta. To je gotovo pet puta manje od radova na francuskom, bezmalo sedam puta manje od radova na engleskom i skoro deset puta manje od radova na nemačkom. U odeljku o temama razmatraćemo zašto je to tako i zašto je baš takva podela citiranosti po jezicima.

Nije dovoljno reći da su radovi na stranim jezicima pristupačniji međunarodnoj akademskoj zajednici. Ovako niska stopa citiranosti radova na srpskom pokazuje da mi sami nedovoljno čitamo i citiramo naše radove.

Kategorije publikacija

Da pogledamo odnos citata i objavljenih radova po kategorijama. U kategoriji monografija objavljene su 244 knjige. Od njih je citirano 56, ukupno 92 puta. U proseku je citirana tek svaka peta knjiga. U kategoriji poglavlja u monografijama ili članaka u tematskim zbornicima objavljeno je 585 radova. Od toga je citirano 76, ukupno 227 puta. Saradnici Instituta su objavili 597 članaka u časopisima. Od njih je 36 radova citirano 50 puta. Kada izmerimo broj citata u odnosu na broj objavljenih radova rezultati su sledeći. Svaka monografija je u proseku navođena 0,377 puta. Svako poglavlje ili članak u tematskom zborniku su navođeni 0,388 puta. Iznenađujuće, najmanje su navođeni članci u časopisima: 0,084 puta. Jedan od razloga za to jeste i činjenica da je ogromna većina članaka u časopisima na srpskom jeziku.

Metodološke i tematske osobine najčešće navođenih radova

Dve ključne reči za učestalost citiranja su „multi“ i „inter“. To znači da su najnavođeniji radovi oni koji su objavljeni u internacionalnim zbornicima, i koji su metodološki i/ili multidisciplinarni. Da pogledamo odnos citata i objavljenih radova po kategorijama. Često su navođeni multidisciplinarni radovi koji zalaze u velike akademske zajednice. Tako su visoko na listi dva rada iz istorije medicine, jer su ušli u ogromnu zajednicu medicinskih nauka. Ta dva rada su

navedena 14 i 9 puta.⁴⁸ Takođe, primećuje se i da je velika većina radova koji su citirani više od 5 puta nastala u koautorstvu.

Još važniji činilac citiranja jeste internacionalni karakter publikacija, najčešće zbornika koji prate neku internacionalnu problematiku. Od 35 radova citiranih tri ili više puta, 14 je objavljeno u zbornicima koji prate neku pojavu širom Evrope, uglavnom istočne i srednje. Radovi o ratovima za jugoslovensko nasleđe devedesetih godina mogli bi da se posmatraju kao regionalna historiografija, dakle jedna podvrsta internacionalne historiografije. Njih ima sedam, pa su najzastupljenija grupa u 35 najcitiranijih.⁴⁹ Obe sledeće grupe najnavođenijih radova se bave društvenom istorijom socijalizma. Prva je istorija socijalističkog društva u Jugoslaviji, koju obrađuje šest radova. U okviru ove grupe postoji zanimljiva podgrupa posvećena gastarbajterima, koja se sastoji od tri rada.⁵⁰ O razlozima za to ćemo reći koju reč kasnije u tekstu. Drugi radovi prate društvenu istoriju socijalizma u uporednoj perspektivi. Ovom temom se bave četiri teksta.⁵¹ Društvenom istorijom Kraljevine Jugoslavije se bave tri rada iz ove grupe 35 najcitiranijih. Jedan od njih je u međunarodnom zborniku.⁵² Jedan rad se bavi društvenom istorijom Srbije i jedan obrađuje temu iz srpske društvene istorije u širem habzburškom kontekstu.⁵³

Postoji i grupa radova posvećena Prvom svetskom ratu. Dva citirana rada se nalaze u internacionalnim zbornicima o tom sukobu. Jedan od njih je o Balkanskim ratovima. Još jedan rad se bavi Srbijom u tom ratu.⁵⁴ Verovatno će u nekom sledećem periodu biti više radova o Drugom svetskom ratu, čiji su jubileji nastupili od 2021. godine. Dva rada od najcitiranijih 35 bave se historiografijom, a jedan je u međunarodnom zborniku.⁵⁵

Iznenadjuće je malo citiranih radova iz spoljne politike, iako su katedre na Filozofskom fakultetu u Beogradu učestalo davale teme za mastere i doktorate o spoljnoj politici Jugoslavije. U ovoj grupi 35 ima pet radova o spojnoj politici,

⁴⁸ V. Petrović, D. Bondžić, “Yugoslavia III (Serbia), Main Eugenicists”; P. J. Marković, *Dictionary of Medical Biography*.

⁴⁹ J. Mihajlović Trbovc, V. Petrović, “The Impact of the ICTY”; V. Petrović, “Serbian Political Elites and the Vance-Owen Peace Plan”; Isti, “Les historiens comme témoins experts”; Isti, “A Crack in the Wall of Denial”; Isti, “Slobodan Milosevic in The Hague”; P. J. Marković, L. Nita, “Events and Sites of Difference”; P. J. Marković, “The Case of Vukovar: A Comparative Analysis of Reports”.

⁵⁰ I. Dobrirojević Tomić et. al., “*They never had it better?*”; Ista, *Selo i grad*; Ista, „U potrazi za blagostanjem“; Предраг Ј. Марковић, *Београд између Истока и Запада*; Isti, “Verloren in Transmigration?”; Isti, „Izgubljeni u transmigraciji?“.

⁵¹ S. Sretenović, A. Puto, “The Leader Cults”; P. J. Marković, “Where Have All the Flowers Gone?”; Isti, “Wahrheit und Erinnerung an die Arbeit im sozialistischen Jugoslawien”; Isti, “Der Sozialismus un seine sieben „S““.

⁵² P. J. Marković, *Beograd i Evropa*; I. Dobrirojević Tomić, *Državna represija*; R. Gašić, “Students from Belgrade in Britain and Germany”.

⁵³ R. Gašić, “Das serbische Pressewesen”; Ista, „Kontroverze srpskog puta u Modernu“.

⁵⁴ S. Sretenović, “La mémoire serbe des guerres balkaniques”; Isti, “Les enjeux politiques et mémoriels”; D. Šarenac, *Top, vojnik i sećanje*.

⁵⁵ P. J. Marković, M. Ković, N. Milićević, “Developments in Serbian Historiography”; K. Николић, *Прошлост без историје*.

od kojih su dva o Tršćanskoj krizi.⁵⁶ Ovo je naročito interesantno kada se ima u vidu da su radovi o spoljnopolitičkim temama po prirodi stvari povezani sa međunarodnom naučnom produkcijom. Političke istorije praktično nema.

Citiranost kao (ne)objektivan kriterijum: akademski hegemonizam

Postoji više činilaca koji bacaju sumnju na citiranost kao kriterijum za važnost tema. Zoran Janjetović je u navedenom radu pominjao neupućenost recenzata stranih časopisa u lokalne teme i u rad lokalnih stručnjaka. Postoji još jedna vrsta selekcije radova koja se javlja pre objavljivanja u časopisima. Već smo pomenuli da je veliki broj citiranih radova publikovan u tematskim zbornicima. Ti zbornici najčešće nastaju kao plod međunarodnih skupova. Pri pozivanju na skupove prednost imaju istraživači koji znaju strane jezike. To je jedan od razloga za srazmerno veliki broj navedenih radova na nemačkom i francuskom, raspoređenih na veoma mali broj autora (njih četvoro).⁵⁷ Nešto je veći broj istraživača učestvovalao u skupovima i iz njih proisteklim zbornicima na engleskom jeziku. Ali, i kod skupova i zbornika na engleskom organizatori i urednici pozivaju autore koje su upoznali na nekom ranijem skupu. Takav način prikupljanja radova učesnika skupova u zbornicima doveo je do toga da autori objavljuju priloge o temama kojima se inače ne bave. Predrag Marković se nikada nije bavio ratom oko Vukovara. Stanislav Sretenović se takođe nije bavio kultom ličnosti, niti komunističkom ideologijom uopšte. Anegdotski se potvrđuje da se istraživači uglavnom neprijatno iznenade kada saznaju koji im je rad najcitiraniji, jer ga po pravilu ne smatraju najreprezentativnijim za svoj naučni doprinos.

Drugi problem sa citiranošću jeste izvesni akademski hegemonizam. Iako je možda izbor učesnika skupova i autora radova ponekad slučajan, tematika skupova i zbornika nije. Deo tema je određen interesovanjem međunarodne zajednice. Delovanje Evropske unije i SAD u kriznom menadžmentu jugoslovenskih ratova devedesetih godina 20. veka odrazilo se i na težnju da se ti ratovi i njihove posledice naučno obrade. Otuda srazmerno veliki broj citata radova vezanih za ratove devedesetih.

Postoje i pojedinačne akademske politike pojedinih velikih država. Francuska je, na primer, bila zainteresovana za Prvi svetski rat i njegove posledice. Skoro svi citirani radovi na tu temu vezani su za Francusku. Italiju je zanimala Tršćanska kriza.

Ipak, najviše navedenih radova vezano je za interesovanja nemačke (i austrijske) akademske zajednice. Izdvajaju se stoga dve teme: društvena istorija socijalizma i gastarbajteri. Prva tema je vezana za veliki interes nemačkih naučnika za Istočnu Nemačku, njeno društvo i mentalitet. Gastarbajterske teme su postajale sve značajnije u 21. veku, u okviru većih pitanja o tome kako integri-

⁵⁶ B. Dimitrijević, D. Bogetić, *Tršćanska kriza*; V. Petrović, *Jugoslavija stupa na Bliski istok*; S. Sretenović, "Frenchculturaldiplomacy"; Isti, "French Diplomacy and the Road to the Osimo Agreements"; Isti, „Francija in ustanovitev Kraljevine“.

⁵⁷ Predrag Marković, Stanislav Sretenović, Ranka Gašić i Vladimir Petrović.

sati sve veći broj stranaca u nemačko društvo. Zato je nesrazmerno citirana celokupna produkcija saradnika ISI o gastarbajterskim temama.

Ovakvi zaključci potvrđuju kritičizam Miloša Milenkovića prema celokupnom sistemu citiranja. Kliometrijske metode ni na koji način ne vrednuju kulturnu, društvenu i obrazovnu ulogu društvenih i humanističkih nauka. A ta uloga je definisana u dokumentima različitih međunarodnih institucija, kao što su UNESCO, Savet Evrope, Evropska fondacija za nauku, kao i akademija vodećih evropskih država.

Potrebno je, naposljetku, sumirati navedene statističke rezultate u formi preporuke ili saveta za naučno-istraživačke radnike. Merljivost naučnih rezultata nije nužno objektivna niti su citati nužno pokazatelj kvaliteta. Kriterijumi vrednovanja onakvi kakvi jesu, međutim, svakako će opstati u dužem vremenskom periodu, sa aktuelnim tendencijama da se intenziviraju i menjaju upravo u onom smeru koji ide na štetu društvenih i humanističkih naučnika koji dolaze sa „periferija“ globalnog društvenog, političkog i naučnog sistema. Ipak, postoji mnogo toga što se može učiniti da bi se ovakva situacija poboljšala, kako na individualnom tako i na kolektivnom nivou. Na prvom mestu, citiranost je nemoguća bez „vidljivosti“, i zato je ulaženje časopisa u globalne naučne baze od presudne važnosti. Surova realnost današnjice jeste da se materijali za citiranje uglavnom nalaze pretragom na Guglu i drugim platformama, tako da je od presudne važnosti izboriti se za svoje mesto u virtuelnoj stvarnosti. Pre svega, neophodno je više čitati i citirati domaće autore, kao i pisati radove u koautorstvu. Još važnije je pratiti tokove svetske historiografije i odgovarati na globalne trendove, imati u vidu aktuelnost tema i njihovu potencijalnu „probojnost“ na globalnom intelektualnom tržištu. Ipak, treba zadržati i prezentovati kritički stav prema istom tržištu čiji se zahtevi moraju bolje upoznati, u nadi da će upravo povećanje prisutnosti domaće historiografije u svetskim tokovima doprineti budućem preispitivanju i promenama ovih imperativa. U svakom slučaju, citiranost dosadašnje produkcije saradnika ISI treba da se uzima u obzir pri radu na budućim temama. Uz svu opravdanu kritičnost, ova studija slučaja pokazuje da je nužno uvek imati u vidu širi regionalni i međunarodni kontekst. I podrazumeva se, znati strane jezike.

REFERENCE

- Filipi Matutinović, Stela. „Naučne informacije u Srbiji – protok, dostupnost, vrednovanje“. Internet izdanje, Biblioteka „Svetozar Marković“, Beograd, 2013. <https://kobson.nb.rs/upload/documents/oNamaPredavanja/PR2013TekstZaDoktorante.pdf>.
- Gačanović, Ivana B. „Kultura revizije u nauci i visokom obrazovanju: slučaj Republike Srbije 2000–2010. godine“. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Odeljenje za etnologiju i antropologiju, 2014.
- Goldacre, Ben. “The Sokal Affair”. *The Guardian*, 5. 6. 2003, 21. <https://www.theguardian.com/science/2003/jun/05/badscience.research>.

- Janjetović, Zoran. “On Lists, Indexes and quality: Is There a Connection”. *Tokovi istorije*, br. 3, (2020), 193–207. <https://doi.org/10.31212/tokovi.2020.3.jan.193-207>
- Kovačević, Ivan. „Odnos države prema humanističkim naukama u Srbiji početkom XXI veka: Citatometrija kao pokušaj ubistva srpske antropologije“. *Etnoantropološki problemi*, br. 3, (2008), 27–43.
- Kovačević, Ivan. „Američki idol, jaranski princip i vrednovanje rezultata humanističkih nauka u Srbiji“. *Glasnik Etnografskog muzeja*, br. 73, (2009), 133–156.
- Kovačević, Ivan. „O ćurkama, pilićima i citatnim indeksima“. *Antropologija*, br. 8, (2009), 9–31.
- Milenković, Miloš. „O brojanju i merenju (drugih) ljudi (za novac): Moralne/civilizacijske implikacije ukidanja društveno-humanističkih nauka u Srbiji putem scijentometrijske pseudonauke“. *Antropologija*, br. 8, (2009), 33–52.
- Milenković, Miloš. “*In the Name of Europe*”, *On the counterindications of social science and humanities research assessment criteria (in Serbia)*, Faculty of Philosophy, Belgrade University, Department of Ethnology and Anthropology, Centre for Anthropology of Science and Education, Centre for Anthropology of Policy. Beograd: Dosije studio, 2020.
- O’Grady, Cathleen. “Who is Camille Noûs, the fictitious French researcher with 200 papers?”. *Science*, 16. mart 2021. <https://www.sciencemag.org/news/2021/03/who-camille-no-s-fictitious-french-researcher-nearly-200-papers>. <https://doi.org/10.1126/science.abi5504>

PREDRAG J. MARKOVIĆ, PhD, Principal Research Fellow
Institute for Contemporary History
Belgrade, Republic of Serbia
predragjmarkovic@yahoo.com

MA LUKA FILIPOVIĆ, Junior Research Assistant
Institute for Contemporary History
Belgrade, Republic of Serbia
filipovic.luka95@gmail.com

QUANTIFICATION OF RESULTS IN SOCIAL SCIENCES AND
HUMANITIES – CITATIONS AS A MEASURE OF ACHIEVEMENT
IN HISTORIOGRAPHY: THE CASE OF THE
INSTITUTE FOR CONTEMPORARY HISTORY

Summary

Quantifying citations as a measure of academic achievement has been a disputed tool, not only within the Serbian academic community. *Nature Magazine* published “The Leiden Manifesto”, advocating harmonization between quantitative and qualitative criteria. As a contribution to such efforts, this paper examines the production of the researchers of the Institute for Contemporary History in Belgrade. The Institute has been chosen as the most productive institution in Serbia in terms of the number of publications. Proportionally to the number of published works in a certain language, the most frequently quoted papers have been written in German, then in French. The reason for that is the particular interest of some big academic communities for certain issues. For example, the German academic community’s curiosity for socialism derives from its interest in the German Democratic Republic, its history and its society. Papers dealing with foreign workers also address some German internal issues. Publications in French have been more often quoted if they addressed World War I topics. And last but not least, works on the Yugoslav wars of the 1990’s reflects the political and academic interest of the international community. Thus, the most quoted works often respond to the requirements of some foreign factors, such as the international community or some big national academic circles (German and French). These papers sometimes fail to address certain local educational and cultural needs. It is important to combine broader regional and international interests with internal cultural needs. Therefore, more papers should be written in foreign languages, especially in English, which is the primary language of international academic exchange.

KEYWORDS: Humanities, Historiography, Scientometry, Citations, Methodology, Quantitative Measurements, Visibility of Scientific Publications, Web of Science